

Moderne systematiek van de Notodontidae (Lep.)

door

B. J. LEMPKE

Terwijl in sommige vlinderfamilies de veranderingen in systematiek en nomenclatuur niet van de lucht zijn, zijn er andere, waarbij al sinds tientallen jaren nauwelijks van enige wijziging sprake is geweest, afgezien van enkele bijwerkingen van de nomenclatuur van sommige soorten. Dit hoeft niet te betekenen, dat de systematiek van zulke families al zo goed gefundeerd was, dat er eenvoudig niets aan te verbeteren valt. Integendeel, in de meeste gevallen zal het betekenen, dat er nog geen specialist geweest is, die de hele familie aan moderne inzichten getoetst heeft. Komt zo iemand, dan blijken ook in dat geval de nodige correcties onontkoombaar te zijn.

Een fraai voorbeeld hiervan vormen de Notodontidae. Al jaren lang heeft Prof. Dr. S. G. KIRIAKOFF zich intensief met deze familie bezig gehouden. Het resultaat van zijn studies is nu verschenen in de vorm van drie dikke delen van WYTSMAN's *Genera Insectorum*, waarin alle genera van de Oude Wereld behandeld zijn. (De Notodontidae van de Nieuwe Wereld zullen door Prof. FRANCLEMONT bewerkt worden). In 1964 verscheen fascicule 217a, *Genera Aethiopica et Malgassica* met 213 pagina's, 171 tekstfiguren en 11 platen, in 1967 gevolgd door fasc. 217b, *Genera Palaeartica* met 238 pagina's, 136 tekstfiguren en 8 platen, terwijl tenslotte in 1968 fasc. 217c, *Genera Indo-Australica*, de rij besloot. Dit bevat 269 pagina's, 193 tekstfiguren en 11 platen.

Voor onze fauna is natuurlijk fascicule 217b van belang. Het werk begint met een determinatietabel van alle palearktische genera. Daarop wordt elk genus op de volgende wijze behandeld: oorspronkelijke diagnose, moderne aanvulling ervan, afbeelding van het genitaalapparaat van het ♂ van de type-species, opsomming van alle tot het genus behorende soorten met hun subspecies en vormen, voorzien van een uitvoerige bibliografie. Daar in de *Cat. der Nederl. Macrolep.* in afzienbare tijd zeker geen modern overzicht van de Notodontidae zal verschijnen, geef ik hieronder een lijst van de soorten, zoals die er volgens de bewerking van KIRIAKOFF moet uitzien. Van de meeste soorten zijn één of meer subspecies beschreven. De logische konsekwentie daarvan is, dat ook voor onze fauna dan de trinominale nomenclatuur gebruikt wordt. In de regel betekent dit, dat de soortnaam herhaald wordt, daar bij ons bijna steeds de nominaatvorm voorkomt. Bij elk genus geef ik aan, op welke pagina in KIRIAKOFF's werk het behandeld is, bij elke soort op welke pagina in supplement VI van de *Catalogus* deze te vinden is.

Phalera Hübner, 1819 (p. 28)

Phalera bucephala bucephala (Linnaeus, 1758) (suppl. VI: 354)

Cerura von Schrank, 1802 (p. 58)

Cerura vinula minax (Hübner, [1803—1808]) (suppl. VI: 335)

Cerura erminea erminea (Esper, [1784]) (suppl. VI: 335)

Harpyia Ochseneimer, 1810 (p. 66)*Harpyia bicuspis bicuspis* (Borkhausen, 1790) (suppl. VI: 330)*Harpyia furcula furcula* (Clerck, 1759) (suppl. VI: 332)*Harpyia bifida bifida* (Brahm, 1787) (suppl. VI: 333)**Stauropus** Germar, 1812 (p. 85)*Stauropus fagi* (Linnaeus, 1758) (suppl. VI: 337)**Peridea** Stephens, 1828 (p. 91)*Peridea anceps anceps* (Goeze, 1781) (suppl. VI: 349)**Notodonta** Ochseneimer, 1810 (p. 97)*Notodonta dromedarius dromedarius* (Linnaeus, 1767) (suppl. VI: 346)*Notodonta tritophus tritophus* (Esper, [1786]) (suppl. VI: 348)**Ochrostigma** Hübner, 1819 (p. 111)*Ochrostigma velitaris velitaris* (Hufnagel, 1766) (suppl. VI: 351)*Ochrostigma querna querna* (Fabricius, 1787) (suppl. VI: 340)**Drymonia** Hübner, 1819 (p. 114)*Drymonia dodonaea dodonaea* (Denis & Schiffermüller, 1775) (suppl. VI: 341)*Drymonia dodonaea trimacula* (Esper, [1785]) (suppl. VI: 341)*Drymonia ruficornis ruficornis* (Hufnagel, 1766) (= *chaonia* (Hübner, [1800]) (suppl. VI: 343)*Drymonia melagona* (Borkhausen, 1790) (nog niet vermeld in suppl. VI)**Tritophia** Kiriakoff, 1967 (p. 141)*Tritophia phoebe phoebe* (Siebert, 1770) (suppl. VI: 348)**Hybocampa** Lederer, 1853 (p. 153)*Hybocampa milhauseri milhauseri* (Fabricius, 1775) (suppl. VI: 338)**Pheosia** Hübner, 1819 (p. 157)*Pheosia tremula* (Clerck, 1759) (suppl. VI: 344)*Pheosia gnoma gnoma* (Fabricius, 1777) (suppl. VI: 345)**[Ptilophora** Stephens, 1828] (p. 162)*[Ptilophora plumigera plumigera* (Esper, [1785]) (nog niet inlands)]**Pterostoma** Germar, 1812 (p. 165)*Pterostoma palpinum palpinum* (Linnaeus, 1761) (suppl. VI: 353)

Ptilodon Hübner, 1822 (p. 171)*Ptilodon capucina* (Linnaeus, 1758) (suppl. VI: 351)**Ptilodontella** Kiriakoff, 1967 (p. 176)*Ptilodontella cucullina* (Denis & Schiffermüller, 1775) (= *cuculla* Esper, [1786])
(Cat. II: 108)**Leucodonta** Staudinger, 1892 (p. 179)*Leucodonta bicoloria* (Denis & Schiffermüller, 1775) (suppl. VI: 350)**Eligmodonta** Kiriakoff, 1967 (p. 181)*Eligmodonta ziczac ziczac* (Linnaeus, 1758) (suppl. VI: 347)**Odontosia** Hübner, 1819 (p. 184)*Odontosia carmelita* (Esper, [1790]) (suppl. VI: 351)**Gluphisia** Boisduval, 1829 (p. 210)*Gluphisia crenata* (Esper, [1785]) (suppl. VI: 339)**Clostera** Samouelle, 1819 (p. 214)*Clostera curtula curtula* (Linnaeus, 1758) (suppl. VI: 356)*Clostera anachoreta* (Fabricius, 1787) (suppl. VI: 356)*Clostera anastomosis anastomosis* (Linnaeus, 1758) (suppl. VI: 355)*Clostera pigra pigra* (Hufnagel, 1766) (suppl. VI: 357)

Opmerking 1. De Nederlandse populatie van *Harpyia furcula* behoort met zijn witte grondkleur tot de nominaatvorm. Deze komt ook in het westen van Duitsland en in Denemarken voor. Zie DANIEL, Z. *Wiener ent. Ges.* 50 : 14, 1965.

Opmerking 2. *Drymonia dodonaea* komt in ons land in twee subspecies voor. Ten zuiden van de grote rivieren vliegt de nominaatvorm, ten noorden subsp. *trimacula* Esper. In het grensgebied komen gemengde populaties voor.

Opmerking 3. *Ptilophora plumigera* is van diverse vindplaatsen in de omliggende gebieden bekend en het is niet uitgesloten, dat de soort ook in het oosten van ons land zal opduiken, vandaar de opneming in de lijst. Hij vliegt laat in het jaar.

Opmerking 4. Of *Gluphisia crenata* tot de nominaatvorm behoort of tot een afzonderlijke subspecies, weet ik nog niet, vandaar bij deze soort de binominale nomenclatuur.

Summary

In fascicule 217b of WYTSMAN's *Genera Insectorum* (1967) Prof. Dr. S. G. KIRIAKOFF published a revision of the Palaearctic Notodontidae. A check list is

given of the Netherlands species of this family arranged according to this monography. After the name of the genus the page is given where it is treated in the publication of KIRIAKOFF, after the name of the species the page where this is treated in the Catalogue of the Netherlands Macrolepidoptera. Where one or more subspecies of a species are known, the trinominal nomenclature is used for the Netherlands species, with the exception of *Gluphisia crenata*, where it is not yet possible to indicate to what subspecies the Netherlands populations belong.

When checking the specific names used by KIRIAKOFF (as far as the Netherlands fauna is concerned), it struck me, that he gives HÜBNER as the author of *bifida*. This is in accordance with the great majority of the authors (including DANIEL in his monography in *Z. Wiener ent. Ges.* 50 : 25), but it is not correct. The species is already to be found in BORKHAUSEN's work *Naturgesch. Eur. Schmetterl.* 3 : 374, 1790 (as *Phalaena Bombyx bifida*, not *Bombyx bifida*, as KIRIAKOFF writes). But even this is not the original description. It was given by BRAHM (as BORKHAUSEN rightly observes) in FUEßLY's *Neues Magazin* 3 (2): 161, 1787, where the species was amply described as *Phalena bifida* in the shape of a comparison of caterpillar, chrysalis and imago of "Die grössere Art, wir wollen sie einstweilen *Phalena bifida* nennen" and "Die kleinere Art *Phalena furcula* L."

He observes rightly that the caterpillar of the former feeds on *Populus*, and that of the latter on *Salix*. There can be no doubt that BRAHM is the correct author of the name *bifida*. But this was already written by WERNEBURG (*Beitr. zur Schmetterlingskunde* 2 : 136, 1864)!

Amsterdam 10, Oude IJselstraat 12 III.

Verdere ervaringen met *Saturnia pavonia* L. (Lep., Saturniidae)

door

J. P. C. BOOT

In *Ent. Ber.* 25 : 190—200 (1965), beschreef ik mijn ervaringen met de kweek van *Saturnia pavonia* L. in 1963 en 1964. Opvallend was daarbij, dat bij elkaar opgekweekte mannelijke en vrouwelijke vlinders van eenzelfde legsel niet met elkaar paarden. Reeds eerder had ik hetzelfde waargenomen bij kweken van *Orgyia antiqua* L., *Lymantria dispar* L., *Mimas tiliae* L. en later bij *Cerura vinula* L. en *Sphinx ligustri* L. D. A. VESTERGAARD, R. VIS en J. G. VAN DER MADE te Rotterdam ervoeren zulks ook bij een kweek van *Agria tau* L. blijkens hun mededeling in *Ent. Ber.* 26 : 42 (1966).

Om hieruit nu te concluderen, dat bij de genoemde vlindersoorten kruisingen tussen exemplaren van eenzelfde legsel niet plaats vinden, m.a.w. dat op een of andere wijze inteelt wordt tegengegaan, lijkt me zeer gewaagd. Veeleer moet de oorzaak van het waargenomene m.i. worden gezocht in de gezamenlijke opkweek in doorgaans kleine ruimten. Immers in volle vrijheid legt de vrouwelijke vlinder haar eieren meestal niet allemaal op één plaats, doch in kleinere aantallen verspreid.

Een kans om iets meer over de paringsgewoonten (zo we dit woord mogen gebruiken!) van *pavonia* te weten te komen kreeg ik in mei 1965. De heer H. S.